Bijlage HAVO

2023

tijdvak 2

Nederlands

Tekstboekje

HA-1001-a-23-2-b

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 1

Maar ik bén gelukkig en ik bén productief

(1) “Het is geen afgunst, maar ik ga toch sommigen ontvolgen om niet elke keer geconfronteerd te worden met wat ik niet heb.” Dit bericht stuurde een vriendin van bijna dertig mij. Voor haar is het tijd om afstand te nemen van sociale media, en vooral van het succes dat daar ongebreideld wordt gedeeld. Mijn vriendin wil trots zijn op haar leven, maar dagelijks posts zien van anderen die carrière maken en een mooi leven leiden, geeft haar toch het gevoel dat ze het niet goed doet. Of in elk geval niet goed genoeg.

(2) En inderdaad, een uurtje scrollen en klikken op Instagram, Twitter en LinkedIn is niets anders dan kijken naar een successhow. Een oud-klasgenoot deelt een foto van sleutels in haar hand. Ze heeft net een huis gekocht met haar vriend. Een kennis is van baan gewisseld en is nu directeur van een groeiend creatief bedrijf. Een oud-studiegenoot plaatst elke dag een foto of video van hoe ze vroeg uit bed gaat om buiten te sporten, voor zij en haar strakke lichaam aan het werk gaan bij haar eigen bedrijf dat al sinds haar afstuderen een succes is.

(3) Nederlanders zitten gemiddeld anderhalf uur per dag op sociale media, blijkt uit recent onderzoek van marktonderzoeksbureau Newcom. Jongvolwassenen tussen de 20 en 39 jaar zitten er met zo’n 111 minuten per dag het meest op, na jongeren tussen de 15 en 19 jaar (160 minuten). Post na post beklijft het idee: het leven is maakbaar en succes een keuze.

(4) Een van mijn vrienden vraagt tijdens een brunch of hij niet een online lessenpakket moet kopen om te leren meer uit zijn dag te halen. Hij heeft een eigen onderneming, een vol sociaal leven en traint voor een triatlon. “Iets met beter plannen of productiviteit. Of juist mindfulness, zodat ik gelukkiger word?” Hij was een aanbieding tegengekomen: de cursus was afgeprijsd voor *early birds*.[1)]

(5) Ik snap zijn behoefte. Als ik internet en sociale media afstruin, stuit ik op online cursussen, work-shops en lezingen om beter te werken of gelukkiger te worden en elke keer slaat de twijfel even toe. Zal ik? De Instagramcursus *Leer productief werken* à 49 euro kan uitstelgedrag en perfectionisme wegnemen en helpen “intuïtief productief” te zijn – wat dat dan ook mag zijn. Het online programma *Vandaag gelukkig, morgen succesvol* belooft me inzichten en technieken te geven voor een “mooier, positiever en gelukkiger” leven. “Al 1500 mensen” gingen me voor. Met een paar klikken maak ik mezelf een paar honderd, zo niet vele honderden euro’s afhandig, terwijl: ik bén gelukkig en ik bén productief. Maar kan ik niet nog gelukkiger worden? Hoe kan het allemaal nóg beter?

(6) Richard Layard, emeritus hoog-leraar arbeidseconomie, noemt dit de *happiness paradox*. In zijn onderzoek naar geluk analyseerde hij de relatie tussen inkomen en geluk en concludeerde hij dat individuen nooit echt gelukkig kunnen zijn wanneer ze

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

hun eigen geluk vergelijken met wat anderen hebben. Door het maken van een vergelijking hebben ze onvoldoende aandacht voor wat henzelf gelukkig maakt.

(7) De vergelijkcultuur verklaart deels ook de continue honger naar meer. Er zal immers áltijd iemand beter zijn of in ieder geval de beste. Het vergelijken met anderen is iets van alle tijden, zegt prestatie- en sportpsycholoog Kelly Dekker. “Het lastige nu is dat we ons met iedereen kunnen vergelijken. Vroeger keek je naar je leeftijdsgenoten in hetzelfde dorp of uit dezelfde buurt. Die stonden niet heel ver van je af. Nu zie je door het internet continu hoe iemand uit een heel ander milieu en heel andere omgeving presteert. Dat kan voor onrust zorgen.”

(8) Online zien we louter de uitkomst, benadrukt Dekker. “Je ziet zelden de weg die iemand aflegt om bij een punt te komen. We zien bijvoorbeeld niet dat mensen supergestrest zijn of uitgeput. We plaatsen trots de resultaten, maar de weg ernaartoe ontbreekt.”

(9) Ergens weten we dat sociale media lang niet alles laten zien; toch helpt dat maar weinig. “Als je continu succesvolle mensen ziet, wordt het steeds lastiger dat beeld te relativeren”, zegt Dekker. “We kunnen het idee krijgen dat het leven draait om resultaten behalen en doelen afvinken. Maar voor je iets gaat nastreven, is het goed om je af te vragen wat je zelf wilt in het leven.”

(10) Een oudere vriend adviseerde me ooit het leven te zien als één dag: tot 06.00 uur ben je kind. Vanaf dan tot ongeveer 15.00 uur heb je de tijd om veertig te worden. Om 18.00 uur ga je met pensioen en de avond is voor de laatste levensfase. “Hoe laat op de dag is het dan nu bij jou? Zie je wel dat je niet hoeft te haasten.”

(11) De 27-jarige freelancer Maaike Schneiders, die als ‘manusje-van-alles’ in de media werkt, ziet zichzelf ook ‘ingehaald’ worden door leeftijdsgenoten. “Ik heb precies dezelfde stage gelopen als een leeftijdsgenoot. Zij heeft nu succes, zie ik op Instagram. Ze heeft een vaste baan en doet er dingen naast. Ik zie dat ze superlekker gaat en ik weet natuurlijk ook dat ze er hard voor werkt. Toch denk ik vaak: waarom ben ik daar niet?”

(12) Schneiders noemt online ‘grootheden’ als videomaker en tekenaar Lize Korpershoek en Yara Michels, oud-hoofdredacteur van *Linda Meiden* en oprichter van blog *Chapter Friday*. “Zij zijn ouder en toch denk ik: wauw, dat wil ik ook. Dan ga ik harder en meer werken, terwijl ik al hard werk. En de druk om te presteren neemt almaar toe. Als ik eerlijk ben, voel ik me daar soms wel ongelukkig door. Het lijkt alsof ik links en rechts word ingehaald.”

(13) Wie denkt dezelfde weg te willen volgen, moet dus mee, ook als dat wringt met iemands capaciteiten of portemonnee. Schneiders zou graag een cursus volgen om efficiënter te leren werken. “Als ik meer geld had, zou ik zo’n cursus serieus overwegen. Nu lukt het gewoon niet. Soms zijn die dingen wel 1000 euro...”

(14) Alles lijkt te koop, stelt psycholoog Dekker. “Mensen houden van controle. Als zo’n cursus belooft dat je in honderd dagen gelukkiger wordt, denk je dat je dat nodig hebt. Bedrijven maken slim gebruik van onze hang naar controle en ons streven naar zelfvertrouwen.”

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

(15) Toch wil Dekker benadrukken: er is nu eenmaal geen recept voor succes en vooral niet voor geluk. “Als je eenmaal die carrière, dat koophuis of dat getrainde lichaam hebt, wil dat niet zeggen dat je je altijd beter voelt. Zelfvertrouwen en trots zijn gevoelens. Gevoelens komen en gaan. Het is heel normaal dat je het ene moment denkt: ik voel me goed, en het andere moment: wat ben ik aan het doen?”

(16) Dat zoekende gevoel ontbreekt op sociale media. En hoe leg je écht geluk eigenlijk vast? Moet je dat wel willen vastleggen?

(17) Volgens de eerdergenoemde Layard, tevens een autoriteit op het gebied van onderzoek naar geluk, is een groot deel van de mensen verkeerd bezig in de zoektocht naar geluk. Nog altijd wordt te vaak gefocust op individuele successen die gericht zijn op winnen, op beter zijn dan een ander en op vrijheid, stelt hij. In zijn boek *Can we be happier? Evidence and ethics*[2)] zet hij een andere definitie uiteen. Volgens Layard zitten de mensen die zich toeleggen op samenwerken met anderen, vertrouwensbanden opbouwen en onderdeel uitmaken van een groter geheel daadwerkelijk op de route naar geluk. Kwalitatieve banden met anderen leveren meer levensvreugde op dan het nastreven van kwantitatieve successen zoals veel volgers op sociale media.

(18) De afgelopen jaren is de mentale druk bij jongvolwassenen alleen maar toegenomen, ziet Jet Bussemaker, voorzitter van de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving. In 2018 publiceerde de Raad al een essay waarin werd gepleit voor een maatschappelijke aanpak om die druk te verminderen. “Dat stuk heeft alleen maar aan urgentie gewonnen”, zegt Bussemaker nu. “Jongvolwassenen vergelijken zichzelf met elkaar, maar ook wij als maatschappij hebben nog altijd starre en knellende verwachtingen van de nieuwe lichtingen. We gebruiken te eenzijdige maatstaven: studiecijfers moeten hoog zijn, cv’s moeten volstaan met allerlei bijbanen, vrijwilligerswerk en stages. Het is alsof we in een ratrace zitten: alles moet snel, nu en perfect. De druk van buitenaf is groot en leidt behalve tot stress ook tot onrechtvaardigheid: de ene jongere kan bijvoorbeeld bewust allerlei extra functies op het cv zetten, terwijl de ander voor een ziek familielid zorgt. Als je mantelzorger bent, krijg je daar dan ook waardering voor? De levens van mensen zijn pluriform en die van jongvolwassenen ook.”

(19) Er is nadrukkelijk ook een rol weggelegd voor werkgevers, organisaties en onderwijsinstellingen, zegt Bussemaker. “We kunnen jongeren niet oproepen hun eigen pad te tekenen, terwijl de maatschappij op dezelfde manier blijft opereren.” Jongeren zou ze vooral willen zeggen: stop met vergelijken. “We moeten niet vergeten dat je op latere leeftijd ook nog kunt leren en carrière kunt maken. Laten we iets meer ruimte nemen met z’n allen. Je hoeft niet op je twintigste of dertigste al je hele leven te hebben uitgestippeld. Je kan nog een leven lang leren en jezelf ontwikkelen.”

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

naar: Raounak Khaddari
uit: Het Parool, 19 juni 2021

Raounak Khaddari werkt als journalist voor Het Parool.

noot 1 *early birds:* klanten die heel vroeg bestellen en daarom korting krijgen
noot 2 *Can we be happier? Evidence and ethics:* Kunnen we gelukkiger zijn? Bewijs en ethiek

Tekst 2

Politiek debat hoort juist in de schoolbank

(1) "Nee, bij ons op school hebben we het niet over de verkiezingen gehad", zo vertelde mijn zoon. Zijn docenten in 3 vwo gaven aan dat het lastig is om over politiek te praten zonder je eigen mening te delen. Daarom hadden ze besloten om het er niet over te hebben. Politieke socialisatie vonden zij iets voor thuis, niet voor school.

(2) Uit mijn onderzoek naar scholierenverkiezingen weet ik dat aandacht voor de verkiezingen enorm verschilt. Bij de ene school organiseren leerlingen en docenten samen scholierenverkiezingen, bij de andere beperken docenten zich tot het uitdelen van een link naar een stemwijzer. Bij de ene school praten leerlingen en docenten uitgebreid over hun politieke zorgen, vragen en ervaringen, bij de andere worden gesprekken over controversiële (politieke) kwesties vermeden.

(3) Hoezo dit verschil? In Nederland is politieke vorming in het voortgezet onderwijs primair belegd bij het vak maatschappijleer. Dit vak richt zich op het bevorderen van kennis en denkvaardigheden. Veel docenten maatschappijleer zullen leerlingen wel ondersteunen bij het vormen en bevragen van een mening over politieke kwesties. Het ondersteunen van leerlingen bij het leren vormen en geven van hun mening over, bijvoorbeeld, de zin(loosheid) van stemmen valt alleen niet onder hun formele taak.

(4) De wet burgerschapsvorming uit 2006 bood weinig houvast. Deze wet verplichtte scholen om actieve participatie van leerlingen te bevorderen, maar bood verder geen criteria. Als een school plastic ging prikken met leerlingen, voldeed zij formeel aan deze eis. De huidige burgerschapswet, die in 2020 door de Tweede Kamer is goedgekeurd, zet gelukkig steviger in op het bevorderen van democratische participatieve vaardigheden. Aandacht voor politieke meningsvorming die verder gaat dan 'wat vind je van standpunt x' is echter nog geen gemeengoed in politiek onderwijs.

(5) Nu begrijp ik heel goed dat docenten in onze afrekencultuur niet staan te popelen om hun mening te delen over politieke kwesties. Ook ben ik – net als de docenten van mijn zoon – van mening dat socialisatie in het gedachtegoed van een bepaalde politieke partij niet thuishoort in het

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

onderwijs.

(6) Toch vind ik het, met veel internationale collega-onderzoekers op het gebied van burgerschapsonderwijs, enorm belangrijk dat er op scholen aandacht is voor politieke meningsvorming.

(7) Ten eerste hoort aandacht voor politieke meningsvorming bij de kwalificerende taak van het onderwijs: elke docent is expert in een specifiek onderwerp. Met die expertise kan de docent maatschappijleer bijvoorbeeld leerlingen helpen om zich een geïnformeerde mening te vormen over de (on)zin, (on)haalbaarheid en (on)rechtsstatelijkheid van voorgenomen beleid van politieke partijen over onderwerpen die hen bezighouden.

(8) Ten tweede hoort het bij de socialiserende taak van het onderwijs. Veel mensen bevinden zich in hun eigen politieke bubbel. Respect voor het feit dat mensen een andere mening hebben dan jij, en op respectvolle wijze jouw mening uiten (zonder doodsbedreigingen) krijgt niet iedereen van huis uit mee. Bescheidenheid over wat je niet weet en de moed om je mening bij te stellen ook niet. Juist op school kunnen leerlingen met (ouders met) verschillende politieke kleuren gezamenlijk stilstaan bij huidige en wenselijke waarden en normen op het gebied van vrijheid van meningsuiting.

(9) Ten derde hoort het bij de persoonsvormende taak van het onderwijs. Leerlingen en docenten maken zich allemaal zorgen over bepaalde maatschappelijke kwesties. Ze hebben allemaal een mening over hoe (weinig) zinvol het is om je stem uit te brengen, en over wat er (minder) goed geregeld is in Nederland. Met een beetje geluk durven zij in onze meningensamenleving ook af en toe aan te geven dat ze ergens te weinig over weten om ergens iets van te vinden.

(10) Door in gesprek te gaan over deze zorgen, meningen, twijfels en vragen kunnen docenten leerlingen ondersteunen bij het vinden van hun eigen stem. Laten we jongeren in het onderwijs dus blijven ondersteunen bij hun politieke meningsvorming, en leren hoe zij respectvol met politieke meningen van anderen kunnen omgaan.

naar: Isolde de Groot
uit: Trouw, 17 maart 2021

Isolde de Groot is universitair docent burgerschapseducatie en betekenisvol onderwijs aan de Universiteit voor Humanistiek.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

Tekst 3

Tekst 3 is een reactie uit 2020 op uitspraken van minister-president Rutte over manieren waarop jongeren kunnen meepraten over de coronamaatregelen van het kabinet.

Laat jongeren eerder meedoen

(1) Toen minister-president Rutte ons als jongeren vorige week opriep om in actie te komen, moest ik direct denken aan de titel van het regeerakkoord van zijn derde kabinet: *Vertrouwen in de toekomst*. De revolutie moet volgens Rutte vanuit de nieuwe generatie komen, doordat wij met nieuwe plannen komen en deze ook uitvoeren. Maar als jongeren verantwoordelijk zijn voor de toekomst van ons land, hoe kunnen we er dan voor zorgen dat er ook naar onze ideeën geluisterd wordt? De eerste stap die de regering moet zetten is het voor jongeren mogelijk maken om burgerinitiatieven in te dienen en te ondertekenen.

(2) Sommige zaken kunnen jongeren natuurlijk lokaal aankaarten, maar veel beleid wordt gemaakt op landelijk niveau. Sinds de afschaffing van het referendum is het burgerinitiatief een van de laatste middelen waarmee individuele burgers zaken kunnen aankaarten in de Tweede Kamer. Een burgerinitiatief wordt behandeld in de Kamer als aan een aantal voorwaarden is voldaan, zoals de drempel van 40.000 handtekeningen. Niet iedereen kan een burgerinitiatief indienen en een handtekening zetten: personen onder de achttien jaar zijn uitgesloten van dit recht. Zeker nu de wil om jongeren te betrekken bij de democratie groter is dan ooit, is het tijd om die grens te verleggen naar zestien jaar.

(3) Jongeren hebben belang bij een groot deel van het beleid. De scholierenstaking in 2019 liet zien dat jongeren betrokken willen worden bij klimaatbeleid, maar ook op thema's zoals onderwijs is de stem van jongeren onmisbaar. Zo was er in 2013 een burgerinitiatief dat een einde wilde maken aan overvolle schoolklassen, waarvoor maar net de drempel van 40.000 handtekeningen werd bereikt. Het is gek dat dit initiatief alleen ondertekend kon worden door mensen die hun schooltijd al achter de rug hadden.

(4) De meest voor de hand liggende manier om jongeren te betrekken bij democratie is om de stemgerechtigde leeftijd te verlagen, bijvoorbeeld naar zestien jaar. Omdat de stemgerechtigde leeftijd vastgelegd is in de grondwet, zou er een tweederde-meerderheid voor nodig zijn. Ook duurt het vaak jaren voordat een grondwetswijziging aangenomen is en in werking treedt. Voor het ondertekenen van burgerinitiatieven door zestien- en zeventienjarigen geldt dit gelukkig niet. Het enige wat nodig is, is een wijziging van het reglement verzoekschriften en burgerinitiatieven, en dat kan met een gewone meerderheid van stemmen. Het bizarre is dat jongeren die nog geen achttien jaar zijn, wél gewone petities mogen ondertekenen en indienen. Dat is dan wel weer vastgelegd in de

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

grondwet. Het zou logisch zijn om de regels voor burgerinitiatieven gelijk te trekken met die van andere petities.
(5) Het kabinet is zelf al eerder op zoek gegaan naar manieren om jongeren te betrekken bij de democratie. Vorige zomer begon de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met de opzet van een ‘jongerenparlement’. Ironisch genoeg was de verschillende politieke jongerenorganisaties niet om advies gevraagd. Er volgde een storm aan kritiek, waardoor het ministerie nu op zoek is naar nieuwe plannen om de nieuwe generatie meer te laten participeren. Door de oproep van de premier is deze zoektocht in een stroomversnelling gekomen.
(6) Rutte noemt het cruciaal dat jongeren nu met oplossingen komen om sterker uit de crisis te komen. Als we willen dat er ook echt geluisterd wordt naar hun ideeën, moeten we het indienen en ondertekenen van burgerinitiatieven openstellen voor zestien- en zeventienjarigen. Deze simpele en snelle wijziging kan leiden tot een overvloed aan verfrissende voorstellen. Sterker nog: voor een premier die jongeren de ‘revolutie’ wil laten uitroepen is dit een buitenkansje. Met dit plan voegt Rutte de daad bij het woord en heeft hij pas echt ‘Vertrouwen in de toekomst’.

naar: Wouter Ubbink
uit: Trouw, 30 mei 2020

Wouter Ubbink was van juni 2019 tot juni 2020 voorzitter van DWARS, de onafhankelijke jongerenorganisatie van GroenLinks.

Tekst 4

Ga loten als je iets wil doen aan ongelijkheid

(1) Discriminatie speelt een rol in basisschooladviezen, stagetoewijzingen, sollicitaties, toelating tot nachtclubs en in etnische profilering door de politie en Belastingdienst, zoals blijkt uit een overzichtsartikel in *de Volkskrant* (Ten eerste, 6 juni 2020). Deze lijst is niet compleet. Ook op de woningmarkt en bij de toekenning van beurzen en prijzen is sprake van bevooroordeling.
(2) Alle bovengenoemde praktijken zijn expliciet verboden in de Algemene wet gelijke behandeling. Maar als zo vaak biedt een verbod geen oplossing. In dit geval is dat omdat mensen die selectiebeslissingen nemen, hun oordeelsvermogen over andere mensen schromelijk overschatten. Vrijwel iedereen heeft hier last van, zo blijkt keer op keer uit psychologisch onderzoek.
(3) Het is wetenschappelijk gezien vrijwel onmogelijk te voorspellen wie het goed gaat doen in een opleiding of in een baan. Alleen verschillen in expertise, zoals vast te stellen met objectieve testen, hebben enige voorspellende waarde. Persoonlijkheid bijvoorbeeld, gemeten in tests of interviews, draagt niet bij. Ook inschattingen van motivatie hebben

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

geen toegevoegde waarde. Het is welbekend dat ‘zachte’ selectiemethoden, zoals interviews en brieven, riskanter zijn dan ‘harde’ methoden, zoals toelatingstesten en examens. De vaak verafschuwde eindtoets basisonderwijs blijkt keer op keer minder te discrimineren dan de basisschoolleerkracht. Bijkomend probleem is dat in de meeste gevallen vele kandidaten gewoonweg geschikt zijn. Juist in dit soort gevallen spelen vooroordelen een grote rol en kiezen mensen kandidaten die het meest op henzelf lijken.

(4) Een manier om deze menselijke fout te compenseren is positieve discriminatie. Daar heb ik zo mijn twijfels bij. In de eerste plaats is positieve discriminatie in strijd met de grondwet. Een man die jarenlang keihard heeft gewerkt en gestudeerd enkel vanwege zijn sekse uitsluiten voor een bepaalde baan is discriminatie.

(5) In de tweede plaats werkt positieve discriminatie vaak averechts. Ze veroorzaakt polarisatie tussen groepen, die versterkt wordt door de keren dat positieve discriminatie verkeerd uitwerkt, bijvoorbeeld door hoge uitval onder groepen die dankzij quota tot opleidingen zijn toegelaten.

(6) In de derde plaats zijn quota vaak onwerkbaar. Stel dat een gehandicapte witte man, een zwangere vrouw en een Surinaamse man solliciteren naar een baan. Hoe wegen we deze achtergronden dan mee? Aan de universiteiten worden op dit moment alleen voor sekse quota gehanteerd. Dit leidt logischerwijs tot extra discriminatie van andere benadeelde groepen.

(7) Een betere methode is gewogen loting, waarbij de weging zoveel mogelijk op objectieve criteria is gebaseerd. Als het gaat om gelijkschakeling van groepen in de samenleving is deze methode op de lange termijn effectiever en eerlijker, en bovendien goed uitvoerbaar. Neem de selectie voor een opleiding als geneeskunde. Op basis van objectieve gegevens, de resultaten op de middelbare school en eventueel aanvullende testen, maken we bijvoorbeeld drie groepen: zeer geschikte, geschikte en ongeschikte kandidaten. We loten eerst in de zeer geschikte groep, en bij voldoende plaats ook in de geschikte groep. In veel gevallen kunnen we ook kiezen voor maar twee groepen; dan loten we alleen uit geschikte kandidaten.

(8) In allerlei selectieprocessen in de samenleving passen we dit al toe, onder andere in het onderwijs en op de woningmarkt. Maar ook op de arbeidsmarkt zouden we dit vaker moeten doen. Sollicitatiecommissies delen kandidaten in geschiktheidsgroepen in, bij voorkeur zonder het zwaar overschatte sollicitatiegesprek, waarna via loting de toewijzing volgt. Een afwijzing via loting is natuurlijk zeer vervelend, zeker als dit vaker gebeurt. Maar toch is dit beter uit te leggen dan een afwijzing om levensovertuiging, geslacht, afkomst of ras.

(9) Gewogen loting is eerlijker, meer in overeenstemming met de grondwet en leidt op langere termijn tot gelijkere uitkomsten in de samenleving.

naar: Han van der Maas
uit: de Volkskrant, 9 juni 2020

Han van der Maas is hoogleraar psychologie aan de Universiteit van Amsterdam.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.

De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen.
Het College voor Toetsen en Examens is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.

Beschikbaar gesteld door Stichting Studiebegeleiding Leiden (SSL).
Voor alle eindexamens, zie www.alleexamens.nl. Voor de perfecte voorbereiding op je eindexamen, zie www.sslleiden.nl.